

Mokymosi literatūra tapo lengviau pasiekama

*Vilius Kučiukas
Neringa Valytė*

Lietuvos akademinė elektroninė biblioteka (eLABa) kuriama ir plėtojama jau trečius metus, įgyvendinant Lietuvos akademinę bibliotekų tinklo (LABT) projektą ir Europos Sąjungos struktūrinių fondų remiamą, į elektroninę leidybą orientuotą, projektų grupę. Sukurti programiniai įrankiai ir aplinka sudaro galimybę rengti, kaupti ir skleisti interneto tinkle Lietuvos mokslo ir studijų literatūrą elektroninėje formoje. 63 Lietuvos mokslo ir studijų institucijos jau talpina arba pradeda talpinti elektroninius dokumentus eLABa talpyklose. Siekiant užtikrinti efektyvų ir kokybišką elektroninių dokumentų rengimą ir talpinimą yra sukurta 16 kreditų studijų programa, kurią baigę 113 studentų įgis elektroninės leidybos kvalifikaciją. Lietuvos virtualios bibliotekos (LVB) internetiniame portale (www.lvb.lt) skaitytojai gali atlikti jiems reikalingos informacijos paiešką ne tik eLABa talpyklose, tačiau ir kituose elektroniniuose ištekliuose: bibliotekų kataloguose, bibliografinėse ir visatekstėse duomenų bazėse ir kt. Informacija apie Lietuvos mokslo ir studijų literatūrą, patalpintą eLABa talpyklose, bus prieinama ir gerai žinomose internetinėse paieškos sistemose, pvz. Google.

Greita ir patogi prieiga prie mokslo ir studijų literatūros pagerina studijų kokybę, mokslinius tyrimus ir bendravimą. Naudojantis internetu, pasauliniu žiniatinkliu, susisiekimo įrankiais ir paieškos sistemomis, nebūtina vykti į biblioteką, laukti, kol atneš knygą, ir gaišti laiką kataloguose ieškant reikiamo šaltinio. Tokią galimybę suteikia eLABa, kuri nuolat papildoma naujais moksliniais ištekliais.

Pagrindinis eLABa tikslas – padėti parengti, kaupti, ilgą laiką saugoti ir pateikti akademinę visuomenei – dėstytojams, studentams, mokslininkams, inžinieriams, gydytojams – ir visuotinio interneto tinklo vartotojams įvairių mokslo ir studijų sričių bei kryptų elektroninius dokumentus, reikalingus jų profesinėje ir mokslinėje veikloje.

Bendrieji eLABa kūrimo tikslai – naudojant informacines ir komunikacines technologijas sparčiau skleisti naujausias mokslo žinias ir mokomąją medžiagą, gerinti mokslinių tyrimų ir studijų kokybę, plėtoti nuotolines ir visą gyvenimą trunkančias studijas, propaguoti Lietuvos mokslininkų, mokslo ir studijų institucijų veiklą ir pasiekimus, ugdyti žinių visuomenę ir plėtoti žinių ekonomiką, tobulinti bendro visuomenės gyvenimo kokybę.

eLABa kaupiami, saugomi ir skelbiami įvairių tipų mokslo ir studijų e. dokumentai: knygos ir jų dalys, žurnalai ir straipsniai, atskiri moksliniai straipsniai, pranešimai mokslinėse arba metodinėse konferencijose, seminaruose ir kitokiuose mokslo ir studijų renginiuose, studijų baigiamieji darbai, daktaro disertacijos ir jų santraukos, mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtos darbų bei projektų ataskaitos.

Lietuvos akademinėje elektroninėje bibliotekoje skaitytojams jau prieinama per 200 mokslinių straipsnių, publikuotų vienuolikoje Lietuvoje leidžiamų mokslinių žurnalų 2005–2006 metų numeriuose. Šiuos e. dokumentus į eLABa įkėlė 11 Lietuvos akademinę institucijų atstovai, dalyvavę pirmajame bandomojo eLABa užpildymo e. dokumentais etape. Atlikus pirmojo etapo darbų vertinimą, kuriame dalyvavo Kauno technologijos universiteto, Lietuvos Žemės ūkio universiteto, Lietuvos nacionalinės bibliotekos specialistai ir įvertinus jų išsakytas pastabas, jau pradėti antrojo eLABa pildymo e. dokumentais darbai. Šiame etape dalyvauja 44 Lietuvos akademinės institucijos. Iki rugpjūčio mėn. pabaigos planuojama įkelti daugiau nei 700 mokslo ir studijų e. dokumentų. Baigus antrąjį etapą, bus organizuojami kiti e. dokumentų įkėlimo į eLABa etapai. Iki projektų įgyvendinimo pabaigos planuojama įkelti apie 2500 e. dokumentų.

Iki kol dokumentas pasiekia skaitytoją, jis nukeliauja ilgą kelią leidybos procese. Autoriaus parengtas publikacijos rankraštis turi būti paruošiamas įkėlimui į eLABa: parengiamas elektroninis dokumento variantas, surenkami reikalingi duomenys apie dokumentą, sukuriama metaduomenys apie objektą. Tik tuomet, elektroninis dokumentas įkeliamas į talpyklą, kurioje saugomas ilgą laiką. Skaitytojai

gali atlikti dokumento paiešką pagal įvairius paieškos kriterijus, naudodamiesi Lietuvos virtualios bibliotekos portalo, Lietuvos akademinėjų institucijų bibliotekinės sistemos ALEPH (aleph.library.lt) paslaugomis. Netolimoje ateityje eLABa e. dokumentus bus galima surasti pasinaudojus bendros paskirties informacijos paieškos sistemomis internete (pvz., Google ir kt.). Suradę reikiamo leidinio elektroninio dokumento objektą, skaitytojai gali pasižiūrėti dokumento viršelį, turinį, pilną dokumento tekstą, metaduomenis bei kitą naudingą informaciją apie leidinį. Norint visa tai užtikrinti reikalinga gera techninė, programinė įranga ir žmogiškieji išteklių.

eLABa kuriama, plėtojama jau trečius metus įgyvendinant Lietuvos akademinėjų bibliotekų tinklo (LABT) projektą ir Europos Sąjungos struktūrinių fondų remiamus projektus:

- „Lietuvos akademinės e. leidybos sistemos sukūrimas“ (BPD priemonė 1.5, vadovas prof. A. Targamadzė). Projekto lėšomis buvo nupirkta techninė, kompiuterinė įranga ir ja aprūpintos 63 projektuose dalyvaujančios akademinės institucijos.
- „Lietuvos virtuali biblioteka bei visateksčių dokumentų duomenų bazės sukūrimas“ (BPD priemonė 2.4, vadovas V. Kučiukas). Vykdamas projektą sukurtos eLABa programinės priemonės ir aplinka, formuojamos penkios visateksčių dokumentų duomenų bazės: žurnalų, knygų, ataskaitų, renginių bei elektroninių magistro tezių ir daktaro disertacijų santraukų (ETD), sukurta metaduomenų pildymo ir failų įkėlimo į eLABa talpyklas programa.
- Projekto „Lietuvos mokslo ir studijų e. dokumentų kaupimas ir pateikimas skaitytojams“ (BPD priemonė 2.4, vadovas A. Štreimikis) metu jau apmokėti 89 e. leidybos specialistai, dalyvaujantys bandomuosiuose eLABa užpildymo e. dokumentais etapuose.

Šie trys valstybinės svarbos projektai, kurių finansavimui ir skirta daugiau nei 10 mln. litų, sudaro į elektroninę leidybą orientuotą projektų grupę. Šiuos projektus remia Lietuvos Respublika, didžiąja dalimi finansuoja Europos Sąjunga.

eLABa valdytojo – Švietimo ir mokslo ministerijos – atstovų nuomone, eLABa talpyklose pirmiausia turėtų būti kaupiami mokslo bendruomenės pripažįstamuose mokslo leidiniuose publikuoti Lietuvos autorių darbai.

eLABa sistemos įdiegimas – tai vienas iš žingsnių siekiant LR Vyriausybės užsibrėžtų tikslų dėl informacinės visuomenės ir e. valstybės (e. institucijų) prioritetų įgyvendinimo. Sukūrus ir įdiegus eLABa, numatoma nauda ne tik valstybiniu požiūriu, bet ir mokslinėms institucijoms bei su mokslu susijusiems asmenims; moksliniams tyrimams ir jų rezultatų naudojimo skatinimui; verslo sektoriui; ES ir pasaulio mokslinėms institucijoms ir bendrijoms, plėtojančioms bendradarbiavimą studijų srityje ir atliekančioms bendrus mokslinius tyrimus.

